

С35

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. Драгоманова

Сидоренко Олег Дмитрович

УДК 378.147.381.036

**РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИХ УМІНЬ І
НАВИЧОК МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО
НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ**

13.00.02 – теорія і методика трудового навчання

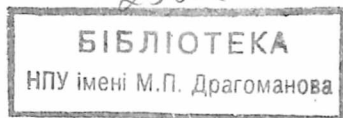
Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

НБ НПУ

100196948

Київ – 2006

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник доктор педагогічних наук, професор
ГУРЕВИЧ Роман Семенович,
Інститут перспективних технологій, економіки і
фундаментальних наук Вінницького державного
педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського, директор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
член-кореспондент АПН України
ТЕРЕЩУК Григорій Васильович,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, перший проректор;

кандидат педагогічних наук, доцент
ОРШАНСЬКИЙ Леонід Володимирович,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, завідувач кафедри декоративно-
ужиткового мистецтва та основ дизайну.

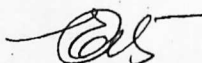
Провідна установа: Чернігівський державний педагогічний університет
імені Т.Г. Шевченка, кафедра основ матеріалознавства і
трудового навчання, Міністерство освіти і науки
України, м. Чернігів

Захист відбудеться "14" листопада 2006 р. о 16 год.30хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.05 в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розіслано "13" жовтня..... 2006 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.П. Гнеденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність та доцільність дослідження. В умовах структурної перебудови економіки країни, переходу до нових соціально-економічних відносин, упровадження інтенсивних технологій і пов'язаних з ними технічних засобів трудове виховання дітей і підлітків має бути орієнтованим на формування соціально-значимих знань, ціннісних орієнтацій, особистісних якостей, котрі відповідають динаміці соціально-економічних перетворень в Україні, і необхідних для адаптації в сфері виробництва з різноманітними формами власності, а також ефективної творчої праці в умовах підвищення вимог до компетенції, рівня професіоналізму на ринку праці. Досягти цього можна шляхом формування системи ставлення до предметів, засобів, результатів праці та самої праці, що є основою для вироблення соціально-значущих якостей особистості, котрі здійснюються завдяки виховному впливу на учасників праці.

В умовах становлення незалежної Української держави, інтеграції її до європейського співтовариства, що відбуваються на тлі світових криз економіки, екології, політики тощо і глобалізації всіх суспільних процесів, зростає роль особистості в розвитку суспільства і планети загалом. Діяльність кожної людини тривалий час була перетворюючою, часто руйнівною стосовно навколишнього середовища. Навіть творча діяльність людини спрямовувалася на якомога максимальне використання природних ресурсів для екстенсивного розвитку виробництва. Розвиток індустріального суспільства вимагав від фахівців високого рівня технічного мислення, тоді як етичним і естетичним аспектам його діяльності уваги приділялося недостатньо.

Рівень суспільного буття, зростання матеріальних і духовних потреб особистості, необхідність гармонізації стосунків людини і довкілля вимагають розвитку в майбутніх фахівців творчих сил, устремлень будувати своє життя за законами добра і краси. В суспільстві виникла потреба у фахівцях, які володіють творчими здібностями і мають бездоганний естетичний смак. Очевидно, що прищеплювати такий смак і розвивати художньо-творчі здібності в майбутнього фахівця треба з шкільних років, і головна роль тут відводиться вчителю трудового навчання. На жаль, у підготовці вчителів трудового навчання є ще багато неузгоджених питань, а в розробках її теоретичних основ є ще чимало невирішених проблем, зокрема, естетично-художньому вихованню та розвитку художньо-творчих умінь і навичок відводиться занадто мало місця.

Проблема формування художньо-естетичної культури майбутніх учителів трудового навчання набуває особливої актуальності в контексті відродження національної культури. Тому процес професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання вимагає кардинальних змін у напрямі розвитку його художньо-творчих здібностей.

У діяльності вищої школи України використовуються як традиційні форми, методи, засоби художньої творчості студентів, так і здійснюється пошук нових,

характерних для сучасних соціально-економічних умов розбудови незалежної самостійної держави, покликаних до життя проблемами національно-культурного, духовного відродження суспільства.

На особливу роль мистецтва, художньої творчості в естетичному, моральному та трудовому вихованні молоді, формуванні творчої особистості вказують у своїх працях психологи і педагоги-дослідники, серед яких А.А.Аронов, І.А.Зязюн, М.С.Каган, В.І.Мазепа, Л.М.Масол, Н.Г.Ничкало, Л.О.Новак, О.М.Отич, В.О.Радкевич, О.П.Рудницька, О.П.Тищенко та інші.

Проте в наявних працях не розкрито повністю роль учителя трудового навчання в розвитку творчого мислення школярів і їхніх художньо-творчих здібностей. І хоча процес його підготовки досліджувався багатьма науковцями, серед яких Г.С.Альшутлер, Р.С.Гуревич, О.М.Коберник, В.М.Мадзігон, В.О.Моляко, Є.М.Мілерян, В.К.Сидоренко, В.В.Стешенко, Г.В.Терещук, Д.О.Тхоржевський, О.І.Щербак та інші, в їхніх працях розглядаються переважно питання технічної творчості майбутнього вчителя, його техніко-конструкторської діяльності, проведення занять. Вважаємо, що в умовах постіндустріального суспільства, яке розвивається досить швидкими темпами, суттєву увагу треба приділяти й розвитку творчого мислення майбутнього вчителя трудового навчання і створенню умов для його художньої творчої діяльності. Усі ці обставини вимагають обґрунтованого вдосконалення професійної підготовки вчителя трудового навчання, розвитку його художньо-творчих умінь і навичок.

Педагогічна наука приділяла і приділяє значну увагу проблемам трудової підготовки підрастаючого покоління, трудового виховання школярів, підготовці вчителя до творчої педагогічної діяльності в галузі трудового виховання. Сучасні дослідження проблеми підготовки вчителя до трудового виховання школярів базуються на наукових працях вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів: С.І.Архангельського, П.Р.Атутова, Ю.К.Бабанського, Л.С.Виготського, В.В.Давидова, П.Я.Гальперіна, О.М.Леонтьєва, М.М.Скаткіна, В.А.Сластьоніна, П.І.Підкасистого й інших. Різноманітні аспекти теорії і практики трудового виховання характеризуються в роботах П.Р.Атутова, С.Я.Батишева, К.А.Івановича, А.Г.Калашнікова, С.М.Шабалова.

Розвиток ринкових відносин, утворення різноманітних форм власності висувають нові вимоги до формування та становлення особистості, її самореалізації в сучасних соціально-економічних умовах. Це зумовлює необхідність порушення питань трудової підготовки, котрі не розглянуті в наявних наукових дослідженнях.

Особливо гостро проявляються суперечності між новими вимогами соціально-економічних умов до трудового виховання школярів і недостатнім усвідомленням студентами сутності цих умов; між прагненням школярів до участі в різноманітній творчій трудовій діяльності і недостатньою підготовкою вчителя трудового навчання до її організації; між необхідністю враховувати в трудовому вихованні індивідуальні особливості та творчі нахили учнів і майже повною

відсутністю таких умінь у вчителя. Це зумовлює необхідність суттєвого підвищення якості підготовки майбутніх учителів трудового навчання у напрямі розвитку їхніх художньо-творчих умінь і навичок.

Проблема дослідження полягає в істотному вдосконаленні розвитку художньо-творчих здібностей вчителя трудового навчання та підготовки його до трудового виховання школярів відповідно до змінюваних соціально-економічних умов країни, вимог суспільства до трудової підготовки підрастаючого покоління. Актуальність проблеми, її недостатня розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **“Розвиток художньо-творчих умінь і навичок майбутніх учителів трудового навчання в процесі професійної підготовки”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до плану наукових досліджень кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (ВДПУ) з проблеми „Теоретико-методологічні засади педагогічної підготовки майбутніх учителів” (номер державної реєстрації 0101U007274) та кафедри теорії і методики трудового та професійного навчання за темою „Актуальні проблеми підготовки вчителів трудового навчання в сучасних умовах”. Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (протокол №4 від 26 грудня 2001р.) і узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 2 від 26.02.2002р.).

Об'єктом дослідження є художньо-творча підготовка майбутнього вчителя трудового навчання.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи розвитку художньо-творчих умінь і навичок майбутнього вчителя трудового навчання як умови вдосконалення його професійно-педагогічної підготовки до трудового виховання школярів.

Мета дослідження – розробити, обґрунтувати й експериментально перевірити зміст, форми і методи організації художньо-творчої навчальної діяльності майбутніх учителів трудового навчання.

Гіпотеза дослідження: художньо-творчі уміння і навички як необхідна складова професійної діяльності майбутніх учителів трудового навчання максимально розвиваються за умов створення відповідного творчого середовища з використанням особистісно орієнтованого підходу під час вивчення дисциплін художнього циклу.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати сутність поняття „творчість” і „творчий потенціал” та визначити умови їхнього розвитку, що розглянуті у філософській, психологічній і педагогічній літературі.

2. Створити модель системи розвитку художньо-творчих умінь і навичок майбутнього вчителя трудового навчання.

3. Визначити умови, розробити форми, методи і критерії розвитку в майбутнього вчителя трудового навчання художньо-творчих умінь і навичок.

4. Експериментально перевірити доцільність, доступність, посиленість і достатність художньо-творчої підготовки вчителя трудового навчання та розробити методичні рекомендації для викладачів педагогічних ВНЗ.

Теоретико-методологічною основою дослідження є положення про творчу сутність особистості, системний підхід до дослідження освітнього процесу, особистісно-діяльнісний підхід, ідеї гуманізації освіти. Дослідження спирається на філософію творчості (В.П. Андрущенко, М.О. Бердяєв, І.А. Зязюн, В.О. Кудін, А.Т. Шумілін), методологію сучасної педагогіки (Г.С. Гершунський, С.У. Гончаренко, В.С. Ледньов), ідеї естетичного виховання (І.Д. Бех, О.М. Коберник, О. Мелік-Пашаєв, Б.М. Неменський, Г.С. Тарасенко, Б.М. Теплов, Б.П. Юсов), теоретичні підходи до вибору змісту професійної освіти (В.П. Безпалько, Р.С. Гуревич, Г.Є. Левченко, Н.Г. Ничкало, В.К. Сидоренко, М.М. Скаткін, М.І. Сметанський, С.О. Сисоєва, Г.В. Терещук, О.Т.Шпак та ін.).

Законодавчу базу дослідження становлять Закони України „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”, „Про вищу освіту”, Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Державна національна програма „Вчитель”, Концепція професійно-технічної (професійної) освіти, а також нормативні документи Міністерства освіти і науки України.

Методи дослідження. Дослідження виконувалося за допомогою методів, що адекватні меті і завданням:

теоретичних: аналіз філософської, педагогічної, психологічної і методичної літератури; нормативних документів; порівняльний аналіз, синтез, абстрагування, моделювання;

емпіричних: систематичні й періодичні педагогічні спостереження; вивчення, аналіз і узагальнення досвіду роботи педагогічних і художніх ВНЗ, анкетування, бесіди, тестування, педагогічний експеримент; математичні методи опрацювання експериментальних даних.

Педагогічні спостереження протягом десяти років за роботою студентів педагогічного університету, бесіди, інтерв'ювання вчителів, студентів, викладачів сприяли виявленню умов удосконалення підготовки вчителя трудового навчання до художньо-творчої діяльності, розвитку їхніх художньо-творчих умінь і навичок.

Проведені в процесі дослідження анкетні опитування, спостереження за роботою студентів, оцінювання художньо-творчих робіт допомогли визначити реальний рівень художньо-творчих здібностей студентів, установити чинники, що впливають на розвиток цих здібностей, уточнити знання, вміння та навички студентів з питань художньої творчості.

В основу дослідження покладено констатувальний і формувальний експерименти, дослідно-практична робота з розробки і впровадження елементів художніх технологій, вивчення теоретичного матеріалу, проведення лабораторних і практичних робіт, виконання творчих завдань; широко використовувався метод експертних оцінок.

Дослідження виконувалося на базі педагогічно-індустріального факультету, а згодом — Інституту перспективних технологій, економіки і фундаментальних наук ВДПУ. В експерименті були задіяні також середні загальноосвітні школи I-III ступеня №22, №32, ВПУ №7 м.Вінниці, де проходили педагогічну практику майбутні вчителі трудового навчання. Дослідженням було охоплено 443 студентів першого-п'ятого курсів, 12 учителів трудового навчання, 5 викладачів ВНЗ.

Дослідження проводилося поетапно протягом 1996-2005 років.

1 етап (1996-1998 рр.) – ознайомлення з теорією і практикою педагогічної вищої освіти, накопичення емпіричного матеріалу, вивчення філософської, психолого-педагогічної, соціологічної літератури, формулювання наукової проблеми, розробка наукового апарату дослідження.

2 етап (1999-2002 рр.) – теоретичний аналіз наукових праць з проблем художньої освіти, вивчення педагогічного досвіду, моделювання системи розвитку художньо-творчих умінь та навичок майбутнього вчителя трудового навчання, формулюючий і коригуючий експеримент. Розроблявся зміст художньої підготовки вчителя, система навчальних завдань, застосовувалися дидактичні художні засоби, опрацьовувалися й аналізувалися учасниками експерименту дані виконаних завдань, обговорювалися перспективні завдання.

3 етап (2003-2005 рр.) – систематизація і узагальнення результатів дослідження, їхня апробація та впровадження в педагогічний процес, розробка спецпрактикуму, оформлення результатів у вигляді кандидатської дисертації.

Наукова новизна і теоретичне значення полягають у тому, що: *вперше* художня творчість учителя трудового навчання розглядається не як діяльність, що спрямована на перетворення об'єктів навколишнього світу, а як гуманізована складова педагогічної творчості, котра сприяє розвитку творчої особистості майбутнього вчителя; *визначено* умови розвитку художньо-творчих умінь і навичок та розроблено форми, методи і критерії їхнього оцінювання; *розроблено і теоретично обґрунтовано* модель системи розвитку художньо-творчих умінь і навичок майбутнього вчителя трудового навчання; *подальшого розвитку набули* положення щодо психолого-педагогічного механізму формування художньо-творчого мислення майбутнього вчителя трудового навчання, яке характеризується системою взаємозумовлених характеристик (когнітивної, емоційної, мотиваційної і діяльнісної).

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці змісту навчальних курсів „Художня обробка матеріалів”, „Основи художнього проектування”; впровадженні в практику інноваційної методики виконання ескізів творчих робіт, яка ґрунтується не на традиційних алгоритмах побудови малюнків, а на емоційному сприйнятті об'єкта; методики застосування комп'ютерних технологій для демонстрації і виготовлення ескізів художньо-творчих робіт.

Особистий внесок автора в одержання наукових результатів. Усі теоретичні й експериментальні результати дослідження отримано і здобуто дисертантом самостійно.

У статті “Використання комп’ютерних технологій для стилізації малюнків під різні види художньо-творчих робіт”, написаній у співавторстві з Коломісць Т.Д., особистим внеском автора є розробка методики використання комп’ютерних технологій для виготовлення і демонстрування ескізів художньо-творчих робіт.

Вірогідність результатів дослідження забезпечена теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних позицій, використанням комплексу методів, адекватних цілям і завданням дослідження; кількісним і якісним аналізом фактів, матеріалів і результатів дослідно-експериментальної роботи, що реально відображають теоретичну і практичну сторони досліджуваної проблеми; опрацюванням і широким обговоренням результатів, використанням об’єктивних і доказових методів дослідження.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на: міжнародних науково-практичних конференціях “Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (Київ-Вінниця, 2002 р., 2004 р.); “Теоретичні і методичні засади розвитку професійно-педагогічної освіти у контексті європейської інтеграції”(Київ, 2003 р.); всеукраїнських науково-практичних конференціях “Молодь, освіта, наука, культура і національна свідомість” (Київ, 2003 р.) і “Психолого-педагогічні проблеми підвищення якості підготовки педагогічних кадрів у ВНЗ: стан, проблеми, перспективи” (Чернівці, 2003 р.); науково-практичних конференціях викладачів і студентів „Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді” (Вінниця 2001-2004 рр.); засіданнях кафедр педагогіки, теорії і методики трудового та професійного навчання ВДПУ.

Результати дослідження **впроваджено** в практику роботи Інституту перспективних технологій, економіки та фундаментальних наук Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського (довідка №.10/59 від 28.12.2005 р.), кафедри трудового навчання та креслення Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова (довідка №62-10/2239 від 14.11.2005 р.), технолого-педагогічного факультету Уманського університету імені Павла Тичини (довідка №21/03 від 12.01.2006 р.), кафедри теорії і методики трудового і професійного навчання Хмельницького національного університету (довідка №62-10/2239 від 14.11.2005 р.),

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлені у 9 публікаціях, з них 1 у співавторстві. 6 статей опубліковано у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (208 найменувань, з них 2 іноземною мовою). Дослідження містить 40 малюнків на 32 сторінках, 16 таблиць на 15 сторінках, 8 додатків на 26 сторінках. Повний обсяг дисертаційної роботи – 232 сторінки. Основний текст – 186 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету, гіпотезу, завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, розкриваються наукова новизна, теоретична і практична значущість роботи, положення, що виносяться на захист, наводяться відомості про апробацію.

У першому розділі „Розвиток художньо-творчих умінь і навичок майбутніх учителів трудового навчання як педагогічна проблема” розглянуто сутність поняття „творчість” у соціології, філософії, психології та педагогіці; визначені: психолого-педагогічні основи та закономірності розвитку художньо-творчих здібностей, виховний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва, який полягає в гармонізації відносин людини з природою; визначено проблеми розвитку художньо-творчого потенціалу майбутнього вчителя трудового навчання. Підкреслюється, що зі зміною ідеологічних, соціальних і економічних пріоритетів суспільного розвитку змінюються і вимоги до освіти, зокрема до трудової підготовки молоді, до рівня конкурентоспроможності випускників шкіл на ринку праці. Це передбачає посилення спрямованості трудового навчання і виховання на розвиток творчих можливостей учнів, їхню підготовку до фахового самовизначення в умовах ринкової економіки. Проблема полягає в адекватності підготовки вчителя, втім, наскільки розвинутий його власний творчий потенціал, наскільки він здатний сам здійснювати творчу діяльність, а також організовувати діяльність учнів і керувати нею. Очевидно, що тільки творчий учитель може виховати творчу особистість. Звідси напрашується висновок: необхідна адекватна підготовка вчителя для реалізації функції творчого розвитку учнів.

Як показало вивчення педагогічного досвіду, художньо-творча діяльність набувається за умови систематичних вправ у вирішенні спеціально підібраних завдань. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що найважливішою умовою розвитку художньо-творчого потенціалу особистості педагога є створення творчої атмосфери і вирішення спеціально дібраних завдань, спрямованих на розвиток тих або інших структурних компонентів художньо-творчого мислення. Тому дослідження було спрямовано на професійну підготовку майбутнього вчителя та розвиток його художньо-творчого потенціалу, що є складовою педагогічної творчості.

У другому розділі „Педагогічні умови розвитку художньо-творчих умінь і навичок майбутніх учителів трудового навчання” розглядається середовищно-зорієнтований підхід як засіб розвитку художньо-творчого потенціалу майбутнього вчителя; пропонуються методичні прийоми розвитку художньо-творчих умінь і навичок; розкрито методику організації художньо-творчої діяльності під час педагогічної практики студентів.

Організуюючи навчально-виховний процес, ми використовували середовищно-зорієнтований підхід, що дає змогу студентові займатися самонавчанням і саморозвитком. Окрім вивчення навчальних дисциплін і спецкурсів художнього циклу, студентам пропонувалося відвідувати музеї

декоративно-ужиткового мистецтва, художні виставки, галереї, брати участь у різноманітних виставках студентських творчих робіт, у конкурсах художньої майстерності тощо. За такої організації навчання, як показує наше дослідження, відбувається підвищення внутрішньої активності студента. Художньо-естетичне середовище пробуджує в майбутнього вчителя трудового навчання сприйняття краси, вміння демонструвати свою творчість, порівнювати її з еталонами; дає можливість влитися в загальне творче середовище, вимагаючи від студента усвідомлення краси навколишньої дійсності. Крім цього, художньо-творче середовище встановлює взаємозв'язок мистецтва з навколишньою дійсністю, забезпечує використання продуктів творчості в житті суспільства.

Запропоновані форми підготовки виконання художньо-творчих робіт містять такі етапи: емоційне сприйняття творів народних майстрів; пізнання художніх особливостей творів; пояснення культурно-історичного змісту і цінності витвору; поглиблене уявлення про художній образ; порівняння творів народного мистецтва з сучасними творами професійного декоративно-ужиткового мистецтва; художня практика на основі естетичного засвоєння народного мистецтва і дійсності.

Широкий простір для творчості, як переконує практика, відкривається перед майбутніми вчителями в процесі вивчення художньої обробки нетрадиційних матеріалів. Студентам надається право запропонувати свій вид матеріалу, продемонструвати художні вироби, що можуть бути виготовлені з нього.

Як показало дослідження, виконання будь-якої художньо-творчої роботи вимагає попереднього детального продумування, планування та виготовлення ескізу. Досить часто недоліки у виконанні творчих студентських робіт спричинені невмінням виконати креслення, схему, малюнок. Особливі труднощі для студентів становила стилізація малюнка для виготовлення панно, вишивки, випалювання на дереві тощо. Тому було вирішено розробити і ввести до навчального плану спецкурс “Основи художнього проектування” (ОХП).

Основні завдання ОХП полягають у тому, щоб: а) розвинути сенсорні й розумові здібності (образне сприймання і образне мислення, логічне мислення), формувати вміння виявляти подібність та відмінність у художніх творах; б) відчувати й розуміти симетричність, асиметричність, ритмічність, пропорційність, динамічність, статичність в художніх творах; в) розрізняти і визначати форму, фактуру, просторове розташування предметів у творах мистецтва, відчувати спосіб передачі настрою і стану зображуваного за допомогою колірного вирішення; г) розвивати предметно- і понятійно-образне мислення, зорову і слухову пам'ять, уяву, фантазію, нестереотипність мислення, здатність аналізувати і синтезувати в художній образ реальні предмети і явища на базі зіставлення і пошуків далеких і близьких аналогій; д) формувати навички композиції залежно від теми і задуму; ж) розвивати вміння добирати матеріали та інструменти, необхідні для відтворення художнього образу. Ці та інші завдання реалізуються шляхом оптимального сполучення різних типів репродуктивної і

продуктивної діяльності, засвоєння художньо-образної мови мистецтв, застосування знань з основ образотворчої грамоти в процесі формування естетичного образу.

Переслідуючи таку мету, ми застосовували нетрадиційні художні техніки: прийоми найпростішого друку на папері або тканині (малювання пальцями, тампування шматком поролону, друкування з готових природних форм, друкування картопляними штампами тощо); монотипія (на склі, на папері, на целюфані); гратаж (на вощеному папері, на крейдяному папері); кляксографія (розбрикування гуаші з подальшим графічним доповненням); техніка набризку (з використанням пульверизатора або зубної щітки); змішані художні техніки (воскові стержні та акварель, акварель та чорна туш, гуаш та витинання тощо); аплікація (відривна, із зібганого паперу, із в'язаних повітряними петлями шнурів та ін.); ниткографія; колаж; гравюра (виконання естампу з аплікації із цупкого картону).

Використання комп'ютерної техніки, як показало наше дослідження, дає можливість здійснити новий крок у розвитку ініціативи та художньої творчості. Створення зображень у графічних редакторах здійснюється шляхом комбінування точок, відрізків, ламаних ліній, прямокутників, ромбів, кіл та овалів. Враховуючи основні етапи художньо-пізнавальної діяльності студентів (сприйняття явищ, їх осмислення, закріплення та застосування набутих знань, умінь та навичок на практиці) та дидактичні завдання, які вирішуються на кожному з цих етапів, ми розробили модель системи формування художньо-творчих умінь та навичок у майбутніх вчителів трудового навчання (рис.1) і впровадили її в практику викладання.

У третьому розділі „Експериментальна перевірка ефективності методики розвитку художньо-творчих умінь і навичок” розкрито організацію і методику експериментальної роботи.

Динаміку формування й розвитку в студентів сприйняття і створення естетичного образу ми визначали за трьома рівнями: перший – репродуктивний (низький), що характеризується наслідуванням, розпізнаванням образу за зразком, зміщуванням суттєвих і несуттєвих ознак образу, неадекватним його сприйманням; другий – конструктивний (середній), що відзначається накопиченням образно-емоційного тезаурусу, диференціацією суттєвих і несуттєвих ознак образу, адекватним сприйманням на рівні відтворення його змісту; третій – творчий (високий), що характеризується наявністю образних узагальнень, втіленням образу в естетичний продукт, диференціацією ознак образу, готовністю сприйняти його зміст у процесі аналізу й правильно його оцінити, прагненням удосконалювати красу довкілля в соціокультурному просторі, створення власних технік виконання художньо-творчих робіт.

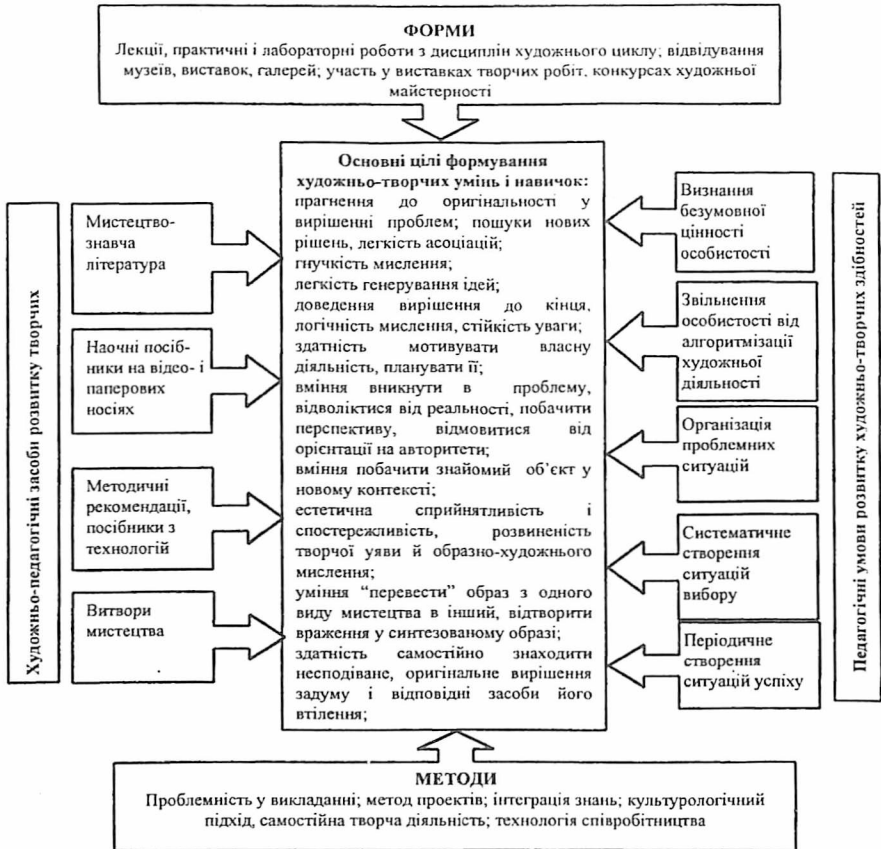
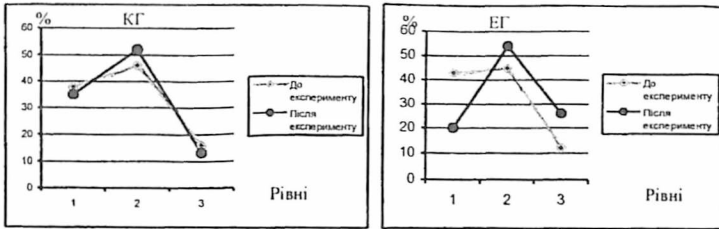

Рис.1. Модель системи формування художньо-творчих умінь і навичок майбутніх учителів трудового навчання

Динаміку формування й розвитку в студентів рівнів сприйняття і створення естетичного образу демонструють графіки на рис.2. З графіків видно, що в обох групах відбулися якісні зміни за рахунок збільшення відсотка студентів, які досягли другого рівня. В обох групах зменшилася кількість студентів, які здатні створювати художні образи на репродуктивному рівні. Проте лише в експериментальних групах і до того ж істотно, збільшився відсоток студентів, які володіють художньо-творчими уміньми і навичками на третьому рівні.

1 рівень - репродуктивний; 2 рівень - конструктивний; 3 рівень - творчий

Рис.2. Динаміка формування й розвитку в студентів рівнів сприйняття і створення естетичного образу в контрольних (КГ) та в експериментальних групах (ЕГ)

Для оцінювання якості виготовленого виробу було взято за основу критерії, розроблені Н.П.Знамеровською, В.О.Радкевич і Р.Стрейнбергом, котрі враховують такі компоненти: повнота і правильність виконаної роботи; творча самостійність у розробці композиції, виборі кольорів; застосування авторських технік; дотримання принципів композиції, технологічних вимог до оздоблення виробу; оригінальність, неповторність, знання, вміння і навички використання особливостей художніх матеріалів, фактури тощо. Оцінювання робіт проводилося за такими параметрами: змістом; матеріалом; технікою виконання; рівнем творчої діяльності.

Художні роботи студентів оцінювалися на початку навчального року. Потім було проведено серію занять з різних художніх дисциплін за експериментальною методикою і проведено повторне оцінювання.

Експеримент засвідчив, що найбільші позитивні зрушення сталися у студентів за рівнем творчості. Це означає, що в процесі застосування експериментальної методики вдалося збагатити творчий потенціал студента, збудити бажання до самостійної творчої діяльності. Проте певна кількість студентів відчувала деякі труднощі в оволодінні складними техніками, хоча більшість із них намагалася за допомогою ускладнення техніки виконання втілити свій художньо-творчий задум. Для усунення труднощів нами були розроблені завдання з малювання, які виконувались під музикальний супровід: створення творчої атмосфери і розв'язання спеціально дібраних завдань, спрямованих на розвиток художньо-творчого мислення є важливою компонентою умінь і навичок майбутніх учителів трудового навчання.

Зважаючи на те, що головною метою підготовки вчителя є його професійне становлення, нами оцінювався також рівень особистісного художньо-творчого розвитку майбутніх учителів трудового навчання за такими загальними критеріями: художньо-пізнавальний, емоційно-мотиваційний, нормативно-регулятивний та поведінково-процесуальний. Показники цих критеріїв порівнювалися у студентів контрольних і експериментальних груп. Оцінювання

проводилося методом експертної оцінки, де експертами були викладачі художніх, педагогічних і культурологічних дисциплін. Для оцінювання пропонувався комплекс із 15 запитань і 6 завдань, кожне з яких передбачало певну кількість балів. Максимальна сума балів за комплекс становила 84 бали. Результати експертного оцінювання показали, що середній бал в експериментальних групах значно вищий. Оскільки до завдань дослідження входило визначення динаміки рівня художньо-творчих умінь і навичок студентів експериментальних груп, а також результативності експериментальної методики з розвитку цих умінь і навичок, то перевірку гіпотези дослідження ми здійснювали саме за допомогою художньо-творчих завдань.

Одним із валідних тестів на визначення творчості є тести Торенса, що передбачають домальовування запропонованого малюнка. З таблиць 1 і 2 видно, що в експериментальних групах середній бал оцінювання художньо-творчих умінь є вищим.

Таблиця 1

Оцінювання художньо-творчих робіт за тестами Торенса

Кількість балів	Кількість студентів	
	Експериментальні групи (ЕГ)	Контрольні групи (КГ)
Кількість студентів	221	221
Загальна сума балів	1850	1510
Середній бал	8,37	6,83

Таблиця 2

Комплексне оцінювання художніх виробів

Кількість балів	Кількість студентів	
	Експериментальні групи (ЕГ)	Контрольні групи (КГ)
Кількість студентів	221	221
Загальна сума балів	1844	1475
Середній бал	8,34	6,67

Ступінь розходження успішності в двох типах груп оцінювали за критерієм згоди Пірсона. Висувалась нульова гіпотеза про те, що рівень художньо-творчого розвитку студентів у контрольних та експериментальних групах однаковий. Обчислення величини χ^2 дало значення $\chi^2 \approx 188,5$ для тестів Торенса і $\chi^2 \approx 201,71$ для художніх виробів. Умова $\chi_0^2 < \chi^2$, що підтвердилася в наших обчисленнях, означає, що розходження між сумами балів студентів експериментальних і контрольних груп не випадкове, а зумовлене ефективністю експериментальної методики викладання дисциплін художнього циклу.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз трактування поняття „творчість” і „творчий потенціал” у філософській, соціологічній, психологічній та педагогічній науках дає підстави

стверджувати, що творчість не є особливим обдаруванням лише обраних, а властива певною мірою кожному індивіду. Творчість розглядається науковцями як цілеспрямована діяльність, що народжує щось якісно нове, неповторне й оригінальне. Визначено, що в сучасній психолого-педагогічній науці стосовно формування і розвитку творчої особистості окреслюються два напрями: монофакторна теорія, яка визначає існування певної творчої здібності, і мультифакторна, що розглядає творчу особистість як таку, яка характеризується сукупністю незалежних окремих якостей, набір, інтеграція і рівень розвиненості яких і визначають вищий ступінь творчих досягнень людини.

До здібностей, якими має володіти творча людина, належать: прагнення до оригінальності у вирішенні проблем; пошуки нових рішень; прагнення самостійно досягти результату; вміння долати протиріччя; легкість асоціацій; гнучкість мислення; генерування ідей; доведення вирішення задуму до кінця; логічність мислення; стійкість уваги; здатність мотивувати власну діяльність, планувати її; вміння здійснювати самоконтроль тощо. Очевидно, що всіма перерахованими здібностями має володіти сучасний вчитель трудового навчання.

2. Учитель трудового навчання є для школяра найяскравішим представником техногенної культури. Тому саме йому доведеться формувати в дитячій уяві нове ставлення до діяльності людини, до її місця в природі і суспільстві. На уроках трудового навчання мова, в першу чергу, має йти не про техніку, а про людину, її сутність, цивілізованість, здібність творити за законами Добра і Краси.

Надзвичайно важливою в цих умовах є орієнтація майбутнього вчителя трудового навчання на духовні цінності. В галузі педагогічної освіти виникає необхідність у створенні такого культурно-художнього середовища, яке сприяло б розвитку особистості студента з орієнтацією на пріоритет загальнолюдських цінностей. В дослідженні доведено, що одним із суттєвих недоліків професійної підготовки вчителя трудового навчання є недостатнє залучення студентів до діяльності в художній галузі, відсутність мотивацій до підвищення культурного рівня, умов і засобів активізації їхнього духовного, творчого потенціалу. Це зумовлено, зокрема, тим, що технічна освіта характеризується диференціацією знань, розірваністю, сильною логічною компонентою, яка явно переважає в порівнянні з історико-, соціально-культурною і мистецькою складовими знань. Дослідження підтвердило, що в художньому потенціалі акумульовані здібності людини загалом, і розвиток художньо-творчого потенціалу кожного студента сприяє розкриттю і розквіту всіх його обдарувань.

На основі врахування основних етапів художньо-пізнавальної діяльності індивіда, дидактичних завдань вищої школи розроблено модель системи формування художньо-творчих умінь і навичок у майбутніх учителів трудового навчання. Ця модель передбачає єдність форм художньо-педагогічних засобів та педагогічно-методичних умов розвитку здібностей у студентів ВНЗ.

З'ясовано основні закономірності розвитку художньо-творчих здібностей вчителя: взаємозв'язок професійної, етичної, естетичної і загальнокультурної підготовки студентів в умовах широкої гуманізації педагогічної освіти; єдність філософсько-педагогічних, психолого-педагогічних і професійно-технологічних чинників у розвитку творчої особистості вчителя; єдність цільових, змістовних, процесуальних і прогностичних сторін діяльності викладачів і студентів щодо розвитку художньо-творчих здібностей майбутнього вчителя.

3. Аналіз психолого-педагогічної літератури і власного досвіду щодо цілеспрямованого розвитку творчості свідчить: основними умовами, які впливають на формування творчого мислення, є індивідуалізація освіти, дослідницьке навчання, проблематизація.

Розвиток творчості та формування творчої особистості майбутнього вчителя – процес складний та суперечливий. Як показало проведене теоретичне та експериментальне дослідження, розвиток творчості потребує комплексних заходів та специфічних умов: визнання безумовної цінності особистості; звільнення студента від регламентації мислення; організація діяльності на вищому рівні складності; систематичне створення ситуацій вибору; періодичне створення ситуацій успіху.

До основних засобів розвитку художньо-творчих умінь відносимо: мистецтвознавчу літературу; наочні посібники на відео- і паперових носіях; методичні рекомендації, посібники з технологій; твори мистецтва, виготовлені викладачами, студентами, народними майстрами.

4. У дослідженні доведено, що художньо-творча діяльність передбачає наявність в особистості здібностей, мотивів, знань, умінь та навичок, завдяки яким створюється продукт, який вирізняється новизною, оригінальністю та унікальністю. У творчому процесі важливу роль відіграють уява, інтуїція, неусвідомлені компоненти розумової активності, а також потреба особистості в самореалізації, розкритті своїх творчих можливостей.

Серед технологій розвитку художньо-творчих умінь і навичок особливої уваги заслуговують методика співробітництва, метод проєктів, інтеграція знань, малювання під музику, робота з нетрадиційними матеріалами, комп'ютерні технології презентації навчального матеріалу та виконання стилізацій тощо. Ефективність творчої діяльності індивіда прямо залежить від використання таких методів: тренування мислення; формування достатнього рівня мотивації; розвиток інтересу до творчої діяльності; підсилення професійної спрямованості навчального матеріалу; розвиток умінь вчасно переключатися на іншу проблему тощо.

Теоретично обґрунтовано та експериментально доведено, що інноваційні підходи до організації творчої діяльності студентів дадуть позитивні результати за умов дотримання такої методичної послідовності: діагностування особистісної готовності студентів до одержання знань у галузі художньо-творчого мистецтва; ознайомлення майбутніх учителів з кращими витворами людських рук; навчання

алгоритмам окремих технологій; забезпечення ситуації вибору для виконання творчих робіт; залучення студентів до виконання художньо-творчих робіт; різномірне оцінювання результатів творчої діяльності; поєднання навчання під час занять із самоосвітою.

6. Найважливішою умовою реалізації розвитку художньо-творчого потенціалу особистості педагога є розроблений спецкурс “Основи художнього проектування”. Як обґрунтовано і експериментально перевірено в нашому дослідженні, спецкурс “Основи художнього проектування” має включати такі обов’язкові розділи, які в поєднанні із розробленою експериментальною методикою сприяють перетворенню набутих під час навчання умінь і навичок студентів на нову якість, що характеризувалась вищим інтелектуальним і професійним рівнем. Так, пізнавальний інтерес, зацікавленість художньо-творчою діяльністю переростали в соціальну потребу в продуктивній праці. Емоції і почуття трансформувалися в особливі потреби і визначалися прагненням до досконалості та краси творчої праці. Вроджені і розвинені в процесі навчання здібності, знання, вміння і навички переходили в професійний досвід і художньо-творчі здібності. Потреба в художньо-творчій діяльності під впливом естетичного почуття у взаємодії з професійним досвідом під час педагогічної практики сприяли розвитку професійного мислення.

7. Критерії рівнів розвитку художньо-творчих вмінь і навичок в майбутнього вчителя трудового навчання складаються з таких компонентів: темп розвитку в знаннях (прискорений, нормальний, уповільнений); обсяг дійсних знань у рамках навчальної програми (широкий, середній, вузький); перенесення знань, умінь і навичок (вільне, сковане, не відбувається без допомоги викладача); формування абстрактного мислення; самостійне одержання інформації; підвищення мотивації студентів до художньо-творчої діяльності; підвищення рівня емоційної чутливості; удосконалення навичок роботи з різними інструментами; освоєння нових методів роботи з різними матеріалами.

Серед них надаємо перевагу рівням художньо-творчої діяльності за такими параметрами: естетична сприйнятливість, естетична спостережливість, розвиненість творчої уяви й образно-художнього мислення; уміння “перевести” образ з одного виду мистецтва на інший, відтворити враження від них у синтезованому образі (ілюстрування літературних, музичних творів на папері, в глині, вишивці тощо); здатність самостійно знаходити несподіване, оригінальне вирішення задуму та відповідні засоби його втілення; прагнення до створення нових естетичних образів.

Результати спостережень за діяльністю студентів, оцінювання їхніх художньо-творчих робіт показали, що рівень розвитку художньо-творчих умінь і навичок у студентів експериментальних груп значно вищий, ніж у контрольних. Застосування методів математичної статистики для обробки результатів педагогічного експерименту підтвердило результативність експериментальної методики.

Досягнуті результати в експериментальній методиці дають підстави рекомендувати Міністерству освіти і науки України, вищим навчальним педагогічним закладам I-IV рівнів акредитації доповнити навчальні плани підготовки вчителя трудового навчання дисциплінами художнього циклу, спрямовуючи їх не лише на розвиток певних технологічних умінь, а й на естетичне, національне і моральне виховання.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх проблем художньо-творчої підготовки майбутнього вчителя трудового навчання. Подальші дослідження, на нашу думку, слід проводити за такими напрямками: підготовка вчителя до розвитку в учнів художньо-творчих умінь і навичок; застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій навчання у вищій і середній школі в процесі розвитку художньо-творчих умінь і навичок; використання нових інформаційних технологій навчання (кейс-методика; робота в малих групах; спільне навчання тощо).

Основний зміст дисертації відображений у таких публікаціях:

1. Сидоренко О.Д. Використання образотворчого мистецтва для формування художньо-творчого розвитку особистості // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб.наук.пр. У 2-х част. – Ч-1. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2002. – С.319-323.
2. Сидоренко О.Д. Технології використання малюнка у виготовленні виробів ужиткового мистецтва // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб.наук.пр. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2003. – С.158-164.
3. Сидоренко О.Д. Особливості художньо-творчого розвитку майбутнього вчителя трудового навчання // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці: Рута, 2003 – Випуск 181. – С.172-178.
4. Сидоренко О.Д. Застосування індивідуального емоційного стану особистості для розвитку її художньо-творчих здібностей // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб.наук.пр. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2004. – С.185-190.
5. Сидоренко О.Д., Коломієць Т.Д. Використання комп'ютерних технологій для стилізації малюнків під різні види художньо-творчих робіт // Трудова підготовка в закладах освіти. – №3(33), 2004. – С.33-35. (особистим внеском автора є розробка методики використання комп'ютерних технологій для виготовлення і демонстрування ескізів художньо-творчих робіт)
6. Сидоренко О.Д. Підготовка вчителя до творчого розвитку учнів на уроках трудового навчання // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб.наук.пр. Вип.7.– Київ-Вінниця: ТОВ фірма "Планер", 2005. – С.458-463.

7. Сидоренко О.Д. Розвиток творчих здібностей майбутніх педагогів у процесі вивчення виробничих технологій //Педагог професійної школи// Зб.наук.пр.– Київ: Наук.світ,2004.-ВипускVI.–С.181-187.
8. Сидоренко О.Д. Формування естетичних смаків учнів і студентів на заняттях з художньої обробки матеріалів //Професійно-художня освіта України: Зб.наук.праць. – Київ; Черкаси:„Черкаський ЦНТЕР”, 2003, Вип.II.– С.286-290.
9. Сидоренко О.Д. До проблеми розвитку творчих здібностей майбутнього вчителя трудового навчання //Молодь, освіта, наука, культура і національна свідомість //Зб.матеріалів Всеукр. наук.-практ.конф., Київ, 27-28 березня 2003р.; У 5-ти т.- К.: Вид-во Європ.ун-ту, 2003. – Т.1. – С.329-331.

Анотація

Сидоренко О.Д. Розвиток художньо-творчих умінь і навичок майбутніх учителів трудового навчання в процесі професійної підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика трудового навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2006.

З'ясовано, що в контексті відродження національної культури особливої актуальності набуває проблема формування художньо-естетичної культури майбутніх учителів трудового навчання. Тому процес професійної підготовки вчителя трудового навчання вимагає кардинальних змін у напрямі розвитку його художньо-творчих здібностей.

Відповідно до завдань дослідження у процесі підготовки майбутнього вчителя трудового навчання ми застосовували зорієнтований підхід (створення відповідного художньо-творчого середовища й умов для творчості) і особистісно-орієнтований підхід (створення максимальних можливостей для прояву індивідуальних здібностей), а також відповідні педагогічні технології та методики викладання предметів художнього циклу.

Показано, що для реалізації творчої уяви студентам потрібні практичні уміння й навички, що накопичуються в тривалому процесі навчання художнього або декоративно-ужиткового мистецтва.

Перевірено, що мистецтво має особливі можливості емоційно-образного впливу на людину, сприяє розвитку всіх сторін особистості, а ефективний художньо-творчий розвиток особистості зумовлений насамперед використанням в освітній системі багатства світової культури й мистецтва. Головне – правильно вибрати розвиваюче середовище для студента, знайти такі методи і форми, які б допомагали йому розкрити свої здібності, виявити обдарованість, знайти власний творчий шлях. З огляду на те, що художня творчість студентів дає змогу досягти головної мети – виховання людини нової генерації, з високим рівнем самосвідомості, здатної до творчих дій у повсякденному житті, у дисертації запропоновано конкретні шляхи розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання.

Ключові слова: учитель трудового навчання, творчість, художньо-творчі здібності, художньо-творчі уміння й навички, художні техніки.

Анотация

Сидоренко О.Д. Развитие художественно-творческих умений и навыков будущих учителей трудового обучения в процессе профессиональной подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика трудового обучения. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2006.

В работе доказано, что в контексте возрождения национальной культуры особую актуальность приобретает проблема формирования художественно-эстетичной культуры будущих учителей трудового обучения. Поэтому процесс профессиональной подготовки учителя трудового обучения требует кардинальных изменений в направлении развития его художественно-творческих способностей. Исходя из задач исследования, в процессе подготовки будущего учителя трудового обучения мы применяли ориентированный подход (создавали соответствующую художественно-творческую среду и условия для творчества) и лично ориентированный подход, а также соответствующие педагогические технологии и методики изучения предметов художественного цикла.

Установлено, что для реализации творческого воображения студентам необходимы практические умения и навыки, которые накапливаются в продолжительном процессе обучения художественному или декоративно-прикладному искусству. Доказано, что искусство располагает особыми возможностями эмоционально-образного влияния на человека, содействует развитию всех сторон личности, а эффективное художественно-творческое развитие личности обусловлено в первую очередь использованием в образовательной системе богатства мировой культуры и искусства. Главное – правильно выбирать развивающую среду для студента, найти такие методы и формы, которые бы помогли ему раскрыть свои способности, проявить одаренность, найти свой творческий путь. Художественное творчество учителя трудового обучения рассматривается не как деятельность направленная на преобразование объектов окружающего мира, а как гуманистическая составляющая педагогического творчества, ориентированная на развитие творческой личности будущего учителя.

Разработана и теоретически обоснована модель системы развития художественно-творческих умений и навыков будущего учителя трудового обучения. Отмечены основные закономерности развития художественно-творческих способностей учителя: взаимосвязь профессиональной, этической, эстетичной и общекультурной подготовки студентов в условиях педагогического образования; единство философско-педагогических, психолого-педагогических и профессионально-технологических факторов в развитии творческой личности

учителя; единство целевых, содержательных, процессуальных и прогностических сторон деятельности преподавателей и студентов в развитии художественно-творческих способностей будущего учителя.

Уточнена сущность понятия „творчество” и „творческий потенциал личности” и установлены условия его реализации будущими учителями трудового обучения. В связи с тем, что художественное творчество студентов способствует достижению главной цели – воспитание человека новой генерации, с высоким уровнем самосознания, способного к творческим действиям в повседневной жизни, в диссертации предлагаются конкретные пути развития художественно-творческих способностей будущих учителей трудового обучения.

Ключевые слова: учитель трудового обучения, творчество, художественно-творческие способности, художественно-творческие умения и навыки, художественные техники.

Annotation

Sydorenko O.D. The development of the artistic and creative abilities and skills of future teachers of labour education in the process of professional training.- The manuscript.

The dissertation on the receiving a scientific degree of the candidate of pedagogical science in specialization of theory and practice of labour training (in 13.00.02)-The National Pedagogic University named after M.P. Dragomanov, Kyiv 2006.

It was proved in the dissertation that in the context of national culture the most burning problem is the development of the artistic and aesthetic culture of future teachers of labour training. That's why the process of professional training of teacher's of labour training demands cardinal changes in the development of his\her artistic and creative abilities. It was shown that for the realization of the creative imagination, the practical abilities and skills, which are formed in the process of prolonged artistic or decorative art are necessary for the students. It was proved that the art has special possibilities of emotional influence on a person, it promotes the development of all the aspects of a personality, and the effective artistically creative development of a personality is proved, first of all, by using the richness of the world culture and art in the educational system. The most important thing is to choose correctly the developing surrounding for a student, to find such methods and forms which would help him to discover his abilities, gifts, to find his own creative possibilities.

Taking into consideration that the artistic creativity of students gives possibilities to reach the main aim-to educate a person of a new generation, with a high level of self-consciousness, who is able to create in everyday situations; the specific ways of the development of the artistic and creative abilities of future teachers of labour training are suggested in the dissertation

Key words: the teacher of labour training, creativity, artistic and creative abilities, artistic and creative capabilities, artistic technologies.